

СКУПОВИ

**КОНФЕРЕНЦИЈА
ЛИГЕ ЕВРОПСКИХ НАУЧНИХ
БИБЛИОТЕКА (ЛИБЕР)
Петроград, 28. јун -2. јул 2004.**

Тема конференције била је “Уједињена Европа. Ново партнерство преко старих граница”. Конференцији је присуствовало 240 делегата из 30 земаља Европе, Канаде и САД, што је највећи број до сада.

ЛИБЕР је водећа организација научних библиотека Европе чији је основни задатак да повезује научне библиотеке, заступа њихове интересе на међународном плану, промовише сарадњу на очувању културне баштине Европе и омогућује приступ збиркама европских научних библиотека. Основана је 1971. на иницијативу Савета Европе и тренутно обухвата 248 библиотека из 42 земље. Седиште библиотеке је у Краљевској библиотеци Данске у Копенхагену, чији директор је председник ЛИБЕР-а. Организација ЛИБЕР је основана 1978. године на иницијативу Савета Европе. Тренутно обухвата 278 библиотека из 42 земље. Седиште организације је у Краљевској библиотеци Данске у Копенхагену, чији директор је председник ЛИБЕР-а.

Последних година основни стратешки правци рада ЛИБЕР-а су израда принципа лиценцирања електронских издања, лобирање за интересе европских научних библиотека и њихових корисника, рад на проблемима дигитализације докумената итд. У 2002. години ЛИБЕР је успоставио блиску сарадњу са Коалицијом научних издавача академских ресурса (SPARC), која промовише отворени приступ научним информацијама и ради на успостављању конкуренције комерцијалним издавачима научних публикација.

Првог дана одржана је претконференција у организацији SPARC Europe (Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition).

Директор SPARC - Europe David Prosser је изложио преглед постигнутих резултата у трансформацији комуникације у науци и увођењу принципа отвореног приступа резултатима научног истраживања преко свима доступних електронских часописа. Слободан приступ резултатима научних истраживања организује се тако да се трошкови архивирања радова преносе на ауторе или на организације које се тиме баве као што су интитуционални или тематски депозити. Истражи-

PROFESSIONAL MEETINGS

**LIGUE DES BIBLIOTHÈQUES
EUROPÉENNES DE RECHERCHE (LIBER)
ANNUAL GENERAL CONFERENCE
Petersbourg, 28th June – 2nd July 2004**

The Conference title was “**Integrating Europe! New Partnership across Old Borders**”, and was attended by 240 delegate from 30 states from Europe, Canada and USA. That was the biggest number of delegates ever present at an annual conference.

LIBER is the leading organization of research libraries in Europe, whose main task is to interconnect research libraries, advocate their interests on the international level, promote cooperation on the field of protection of European cultural heritage and enable the access to the collections of European research libraries. It was established in 1978 at the initiative of the Council of Europe, and at the moment the members are 248 libraries from 42 states. The headquarters is in the Royal Library of Denmark in Copenhagen, whose director is the president of LIBER-a.

Last years the main strategic trends in LIBER activities were the defining of principles for licensing digital publications, lobbying for the interests of European research libraries and their users, digitization of documents etc. In 2002, LIBER established close cooperation with the Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition (SPARC), which promotes open access to scientific information and is engaged in the competition establishment to commercial publishers of scientific editions.

On the first day a pre-conference was organized by SPARC Europe (Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition).

Director of SPARC-Europe David Prosser gave an overview of achieved results in transforming communication in science and introducing the principles of open access to results of all scientific works through electronic journals accessible to everybody. Free access to the results of scientific research is organized in such a way that the expenses of archiving the works are transferred to authors or to the institutions that are dealing with archiving, like institutional or subject repositories. During investigation of physics journals use it was found

вањима у области коришћења научних часописа из области физике утврђено је да 72% аутора архивира своје радове у одговарајучим слободно доступним депозитима и да су ти радови у просеку 100% више цитирани него они који су објављени у часописима за које се приступ плаћа. Из тога је видљиво да је отворени приступ од великог значаја не само за библиотеке и њихове кориснике јер их ослобађа трошкова за набавку скувих научних часописа, него и за ауторе јер чини њихове резултате видљивијим у светској научној заједници.

Heather Joseph из BioOne је говорио о претплати на електронске часописе у оквиру повезаних «пакета» наслова часописа. Принцип продаје лиценци за приступ «пакетима» часописа, који обухватају обично часописе истог издавача, групе издавача или часописе посвећене одређеним научним областима је релативно новијег датума. Библиотеке су га у почетку радо прихватиле, јер омогућује да се садржаји веће групе и више годишта часописа претражују преко истог интерфејса истовремено, а и цене «пакета» су повољније од цена појединачних наслова. Међутим велики издавачи су монополисали тржиште јер библиотеке са недовољним буџетима за набавку нису у могућности да поред неопходних «пакета» купују и појединачне наслове. Стога мањи издавачи све више продају издавачка права или се удружују у конзорцијуме и продају приступ својим часописима као заједнички «пакет». Створено је неколико конзорцијума стручних издавача, као што је BioOne за биомедицину, MUSE за уметност и хуманистичке науке, EUCLID за математику. Ови конзорцијуми обухватају само непрофитне издаваче. Просечна цена часописа у BioOne је 190\$ а у Web of Science је 1.300\$. Значај оваквих удружења непрофитних издавача за библиотеке је очит из податка да библиотеке у САД Елзевиру плаћају за претплату на приступ њиховим електронским часописима 1,3 милиона \$ а за BioOne 8.000\$.

Theresa Velden из Макс Планк Института, Минхен, је говорила о имплементацији отвореног приступа и стратегијама и активностима које на том путу предузима Макс Планк Институт. Ово научно друштво је потписник Берлинске декларације и у области научне комуникације циљеви су му изградња виртуелне библиотеке, институционалног депозита дигиталних радова из области природних и техничких наука а у току је пилот пројекат и за хуманистичке науке. Сада је око 10% свих радова насталих као резултат истраживања у Макс Планк институту са отвореним приступом. Аутор

that 72% of authors archive their articles in freely available repositories, and that those articles were on average 100% more cited than the articles published in journals that have paid access. It shows that the open access is important not only for libraries and their users, freeing them from great expenses for acquisition of expensive scientific journals, but also for authors, making their results more visible in the world scientific community.

Heather Joseph from BioOne talked about the subscription for electronic journals in "bundles". The principle of licensing subscriptions for access to bundles of journals, often published by the same publisher, group of publishers or scientific field is pretty new. At first, libraries liked it, because it enabled simultaneous searching of groups of titles and annual issues with the same interface and the prices for "bundles" were lower than the prices for the individual titles. But the big publishers monopolised the market and now libraries with small budgets for acquisitions cannot buy individual titles other than those in "bundles". That is why smaller publishers more and more often sell their editorial rights or merge into consortia and sell the access to their journals as a common "bundle". A few consortia of special subject publishers have been formed, such as BiOne fora for biomedicine, MUSE for arts and humanities, and EUCLID for mathematics. Those consortia are formed by non-profit publishers. The average price of a journal in BiOne is \$190 and in Web of Science is \$1,300. The importance of non-profit publishers for libraries becomes obvious from the data that libraries in USA pay to Elsevier for subscription for access to their electronic journals \$1.3 million and for BiOne \$8,000.

Theresa Velden from the Max Planck Institute, München, talked about the implementation of open access and strategies and activities at the Max Planck Institute. This scientific association is a signatory of the Berlin Declaration. Its goals in the field of scientific communication are the establishment of virtual library, institutional repository of digital publications from science and technology, and a pilot-project for humanities is on-going. Now about 10% of all works that result from research in the Max Planck Institute are with open access. The author understands that the change of paradigm in

је свесна да ће промена парадигме научних комуникација захтевати доста времена, али Макс Планк институт је веома ангажован у промоцији новог концепта и популаризацији принципа отвореног приступа и ставова из Берлинске декларације, чији је потписник.

Stephen Pinfield са Универзитета у Нотингему је говорио о институционалним депозитима електронских публикација у пракси. Он је директор пројекта SHERPA project (Securing a Hybrid Environment for Research/Preservation and Access). Кључни ставови изложени у овој презентацији су да институционални депозити имају потенцијал да значајно унапреде комуникације у науци и да је њихово успостављање релативно једноставно. Главни изазов представља организација њиховог пуњења научним садржајима, у смислу организације рада и управљања. Проблем је што већина аутора који подржавају принцип слободног приступа (71% према извршеним истраживањима) није свесна постојања најважнијих депозита, а остали аутори не шаљу своје радове. Велики издавачи као Елзевир, Блеквел итд. су дозволили ауторима да архивирају своје радове пре него што буду објављени у њиховим часописима у депозитима њихових институција. Улога библиотекара у овом процесу је да воде институционалне депозите и да промовишу отворени приступ.

За истраживаче депозити електронских публикација омогућују широку дисеминацију њихових резултата, брз и лак приступ, претраживање уз коришћење метаподатака и могућност праћења броја преузимања радова, израде листе публикација, цитатну анализу. За институцију они су значајни за њен престиж, управљање информационим ресурсима, акредитацију и дугорочну уштеду трошкова. За научну заједницу је значајно ослобађање комуникације и избегавање дуплирања истраживања, а за друштво у целини преносење знања, утицај на образовање и шире разумевање научних достигнућа. За техничко успостављање депозита потребан је софтвер који је бесплатно доступан и сервери који се могу припремити за 10 дана, али проблем је у организацији пуњења депозита, што подразумева институционалну политику, практичну помоћ истраживачима и широко упознавање јавности са њиховим циљевима.

Kurt de Belder из Универзитетске библиотеке Универзитета у Амстердаму говорио је о новим правцима развоја и улози универзитетских библиотека у контексту електронског издаваштва, учења на даљину и принципа отвореног приступа ин-

scientific communications will take a lot of time, but the Max Planck Institute is very much engaged in the promotion of new concepts and the popularization of the principle of open access and paragraphs from the Berlin Declaration were signed by the Institute.

Stephen Pinfield from the University of Nottingham talked about institutional repositories in practice. He is the director of the SHERPA project (Securing a Hybrid Environment for Research/Preservation and Access). Key issues discussed in this presentation were that institutional repositories have the potential to improve significantly communication in science and that their establishment is relatively simple. The main challenge is the organization of filling them with scientific content, in the sense of organizing the work and management. The problem is that the majority of authors which support the principle of open access (71% according to the investigation) are not aware of the existence of the most important repositories, and other authors who are do not send in their contributions. Big publishers like Elsevier, Blackwell etc. allowed the authors to archive their articles in the repositories of the institutions they work in before publication in their journals. The role of librarians in this process is to maintain the institutional repositories and to promote open access.

For researchers digital repositories enable the broad dissemination of their results, quick and easy access, searching via metadata and the possibility to record the number of downloaded articles, listing of publications, citation analysis. For institutions they are important for their reputation, the management of information resources, accreditation and in the long run the saving of expenditure. For the scientific community, dissemination of communication and the avoiding of duplication of research are important, and for Society as a whole, knowledge transfer, influence on education and broader understanding of scientific results. On the technical side, as far as the establishment of repositories is concerned, all that is needed is the free software and servers which can be prepared in 10 days, but the problems are in organising the filling of the repository, meaning the change of institutional politics, practical help to researchers and promotion of their goals to the public at large.

Kurt de Belder from the University Library of the University of Amsterdam talked about new trends in the development and role of university libraries in the context of electronic publishing, distance learning and open access to scientific information. The

формацијама. Први корак је развој дигиталне библиотеке, организација електронске колекције и успостављање хиперлинкова међу текстовима, а други је рад на интеграцији и управљању садржајима и њихова организација тако да постану доступни свим потенцијалним корисницима. У том смислу се информације корисницима више неће пружати пре свега на пултовима за информације, већ ће се пружати као услуга удаљеним корисницима, пре свега преко мреже. Дигитална библиотека и претраживи метаподаци треба да буду доступни корисницима у свако време и са сваког места, а не само из библиотеке.

Универзитетска библиотека у Амстердаму је технолошки адекватно опремљена, учествује у припреми предлога за промену универзитетске легислативе и успела је да буде прихваћено да се дисертације предају библиотеци у електронском облику. Електронске публикације за депозит се предају на енглеском и холандском језику, а доступне су преко <http://dare.uva.nl/en>. Планирано је и да се успоставе дигиталне библиотеке за посебне научне дисциплине.

Званично отварање конференције и пријем тим поводом одржани су у палати Шуваловски, а о главној теми конференције – информацијама за све у Европи без граница говорили су директор Националне библиотеке Русије Владимир Зајцев, председник ЛИБЕР-а Ерланд Колдинг Ниелсен и представник Министарства културе и масовних комуникација Русије Евгениј Кузмин.

Другог дана конференције прва сесија је била посвећена **интеграцији истраживачких и образовних сервиса у библиотекама**, а председавао је Raf Dekeyser са Католичког универзитета у Левену.

Сирје Виркус и Силви Метсар са универзитета у Талину припремиле су презентацију о улози библиотека у универзитетском образовању. Са-времено образовање захтева много активнију улогу студената у учењу, као и доживотно учење због убрзаног развоја науке и технологије. Библиотекари и информатички стручњаци од седамдесетих година интензивно раде на промоцији идеје информационе писмености и имплементацији курсева и програма за остварење тог циља. Постоје виртуелни обиласци библиотека, приручници за ОПАС, разни информациони приручници за упознавање корисника библиотека са могућностима проналажења релевантних информација.

Посебно добра пракса је развијена на универзитетима у Данској, Великој Британији, Каталонији. Улога библиотекара је да буду партнери предметним професорима у развоју курсева и иниција-

first step is the development of the digital library, organisation of the digital collection and establishment of hyperlinks between texts, the next is working on the integration and management of the contents and their organization to become accessible to all potential users. In that sense information for users will not be available exclusively on reference desks, but as a service to remote users throughout the network. The digital library and searchable metadata should be available to the users any time and from any place, not only from the library.

The University Library in Amsterdam is technologically adequately equipped, is involved in the preparation of university legislation and succeeded in requiring that dissertations are forwarded to the library in digital form. Digital publications for the repository are in the English and Dutch languages, available at <http://dare.uva.nl/en>. It is planned to establish digital libraries for different scientific disciplines.

The official opening of the conference and a reception took place at the Shuvalovsky Palace. On that occasion the Director of the National Library of Russia, Vladimir Zajcev, president of LIBER, Erland Kolding Nielsen, and the representative from the Ministry of Culture and Mass Communications of Russia, Evgenij Kuzmin, talked about the main topic of the conference 'Information for all in the Europe without borders'.

On the second day of the conference, the first session was about the **integration of research and teaching services in libraries**, and the chairman was Raf Dekeyser from the Catholic University in Leuven.

Sirje Virkus and Silvi Metsar from the University of Tallin prepared the presentation about the role of libraries in university education. Modern education seeks a much more active role of students in learning and lifelong learning because of the developmental speed of science and technology. Librarians and information professionals have from the seventies worked intensively on the promotion of the idea of information literacy and on the implementation of courses and programmes for the realisation of that goal. There are virtual tours in libraries, manuals for OPAC, different manuals for library users to help them find relevant information.

Especially good practice has been developed in the universities in Denmark, Great Britain, Catalonia. The librarian's role is to be partners to the subject teachers in course development and to be the

тори увођења информационе технологије у образовни процес. Проблем је што нису сви библиотекари на универзитетима оспособљени да буду и наставници. Постоје два могућа сценарија за њихову будућу улогу: да буду филтер за релевантну литературу јер постоји превелико обиље доступних информација између којих је тешко наћи праве или да буду кустоси музеја књига као необичних објеката за показивање туристима.

Anna-Karina Kairamo са техничког универзитета у Хелсинкију говорила је о коришћењу и продукцији дигиталних информација и знања у образовању на техничком универзитету и сарадњи између универзитета и помоћних универзитетских служби. На овом универзитету се планирају, развијају и одржавају курсеви преко веба. Универзитет има 14.700 студената, 3.000 наставника, 12 департмана и 100 лабораторија. Тим за развој наставе и учења има 8 чланова који се баве истраживањем начина стицања знања, процеса преношења знања и израде уџбеничког материјала. Њихова основна улога је у промоцији сарадње на свим нивоима између различитих департмана, као и међународне сарадње.

Jan Tolleneer из универзитетске библиотеке Католичког Универзитета у Лувену је говорио о библиотеци као виртуелном окружењу за учење. Овај универзитет има 30.000 студената, 3.000 истраживача и 62 академска програма који користе различите ресурсе, као и око 70.000 студената са универзитета у Северној Фландрији. Веза између библиотека и образовног процеса може се посматрати као однос библиотеке и учења и предавања, централних и департманских библиотека и физичких и виртуелних библиотека. У анкети која је спроведена на универзитету о улози библиотека већина се сложила да библиотеке треба да се развију у центре за учење и да професори треба више да буду укључени у програме информационог описмењивања. Идентификоване су следеће потребе:

1. Потребу за одговарајућим образовним концептом који подразумева везе између програма и различитих нивоа образовања, укључујући и доживотно учење и укључивање библиотекара у образовни процес
2. Потребу за уједначеним окружењем за учење у области информационе писмености и вешти-не служења библиотечким ресурсима за све студенте
3. Потребу за више истраживања и развоја у сарадњи између различитих програма
4. Потребу за образовањем кадрова
5. Потребу за богатим информационом окружењем.

initiators of the implementation of new information technology in the educational process. The problem is that not all academic librarians are trained to be teachers. There are two possible scenarios for their future role: to be a filter for relevant literature because there is too much available information between which it is difficult to find the right information, or to be the custodians of book museums, showing books as some unusual objects to tourists.

Anna-Karina Kairamo from the Technical University in Helsinki talked about the use and production of digital information and knowledge in education at the Technical University and about the cooperation between the university and its supporting services. At that university the courses are planned, developed and conducted on the web. The University has 14,700 students, 3,000 teachers, 12 departments and 100 laboratories. The team for teaching and education development has eight members, who are working on research in the ways of knowledge acquisition, knowledge transfer processes and development of teaching materials. Their main role is in the promotion of cooperation at all levels between different departments and in international cooperation.

Jan Tolleneer from the University Library of the Catholic University in Leuven talked about the library as a virtual environment for e-learning. This university has 30,000 students, 3,000 researchers and 62 academic programs which use different resources, and about 70,000 students from the universities in North Flanders. The connection between the library and the educational process can be seen as the relation between the library and learning and teaching, central and departmental libraries and physical and virtual libraries. In the inquiry which was conducted at the university about the role of libraries, the majority agreed that libraries should develop into centres for learning and that professors should be more involved in the programmes for information literacy. The following needs are defined:

1. Need for a suitable educational concept which means the connections between programs and different levels of education, including lifelong learning and involving librarians into teaching process
2. Need for a common environment for training for information literacy and library skills for all students
3. Need for more research and development in collaboration between different disciplines
4. Need for staff training
5. Need for a wide and rich information environment.

Дигитална библиотека ће бити укључена у академски процес у мери у којој ове потребе буду задовољене и у којој руководство, професори и библиотекари буду радили заједно како би понудили, одржавали и водили наставу у информационо богатом окружењу.

Bill Hubbard са Универзитета у Нотингему, руководилац пројекта SHERPA говорио је о библиотеци као виртуелном окружењу за истраживања. Овај пројекат обухвата 20 институција из Велике Британије које су успоставиле мрежу институционалних депозита са отвореним приступом. Институционални депозити са отвореним приступом су најстабилнија основа за обезбеђивање доступности научном материјалу, а библиотекари треба о њима да се старају. Тиме улога библиотекара постаје још значајнија у размени информација између научника у свету. Намена институционалних депозита није да замене часописе са рецензијом, него да побољшају комуникацију у науци, олакшају истраживачке процесе и могу се лако, једноставно и релативно јефтино успоставити. Институције могу да обезбеде стабилност и централизоване ресурсе за њихово одржавање. Претраживач Google већ укључује институционалне депозите у базу података коју претражује и третира их као веродостојне изворе информација.

Mark Ellingsen са Универзитета у Бристолу говорио је о управљању електронским ресурсима и рачунарским системима. Нагласак је био на развоју система за управљање електронским изворима, пре свега набавци и администрацији коришћења електронских часописа. У развоју ових, тзв. ЕРМ система, велику улогу имају стандарди, који треба да омогуће размену података између различитих система. Стандард ONIX се користи за претплату и проверу информација о електронским часописима, а веома значајни су и протоколи за размену информација између различитих система као Z39/50, ZNG и стандард Open URL. ЕРМ системе развијају велики универзитети, а постоје и комерцијални системи, али ниједан од њих није још потпуно у функцији. Ови системи су веома значајни за библиотеке. База података ISSN бројева садржи 450.000 записа, постоји и 24.000 електронских часописа и 115.000 електронских књига и управљање овим ресурсима је веома важно за библиотекарe, мада још није потпуно интегрисано ни у један постојећи библиотечки програм.

Tamar Sadeh из компаније Ex Libris говорила је о управљању растућим збиркама електронских ресурса и решењу које предлаже компанија Ex Libris

Digital library will be included into the academic processes related to the level of those needs satisfaction and if management, teachers and librarians will collaborate in promoting and conducting education in a rich information environment.

Bill Hubbard from the University of Nottingham, Director of the SHERPA Project, talked about the library as a virtual environment for research. This project includes 20 institutions from Great Britain which established a network of institutional repositories with open access. Institutional repositories with open access are the most stable foundation for providing the availability of scientific materials and librarians should take care about them. In that way the role of librarians becomes more important in information exchange between scientists worldwide. The role of institutional repositories is not to replace peer-reviewed journals but to improve communication in science, making the research processes easier. They can be established easily, simply and pretty cheaply. Institutions can provide stability and centralised resources for their maintenance. The search engine Google is already including institutional repositories in its database and treats them as reliable sources of information.

Mark Ellingsen from Bristol University talked about the management of electronic resources and computer systems. The emphasis was on electronic resources management, especially the acquisition and administration of the usage of electronic journals. In the development of those so called ERM systems, standards have a very great role, which should enable exchange of data between different systems. The ONIX standard is used for the subscription and checking of information about electronic journals. Very important are the protocols for data exchange such as Z 39.50, ZNG and Open URL. ERM systems are developed by big universities. There are some commercial systems, but none of them is functioning completely. Those systems are very important for libraries. The numbers database has 450,000 records, there are also 24,000 electronic journals and 115,000 electronic books. Management of these resources is very important for libraries, but it is still not integrated into any of the existing library software.

Tamar Sadeh from the Ex Libris company talked about the management of growing collections of electronic resources and the solution suggested by Ex

– SFX серверу за повезивање. SFX се сада користи у 600 библиотека из 31 земље. Ex Libris – је произвео и програмски пакет MetaLib који омогућује изградњу библиотечких портала и истовремено претраживање више база података. Компанија је произвела и Verde, ERM систем за управљање електронским изворима у појединачним библиотекама или на нивоу библиотечких конзорцијума за набавку и коришћење е-извора.

Олга Тимофеева из Swets Information Services говорила је о коришћењу SWETS-ове информационе технологије у Русији.

Александер Смољански из IWW/Integrum World Wide говорио је о највећој руској бази података Integrum World Wide, која садржи 4.800 база података и преко 256 милиона докумената. Могуће је претраживање на руском и енглеском језику и аутоматски превод руског текста добијеног као резултат претраживања на енглески. Машина за претраживање Artefact која се користи за претраживање овог сервиса омогућује аутоматско исправљање погрешно откуцаних речи и претраживање било ког граматичког облика изабраног термина на руском, енглеском и немачком језику, као и коришћење логичких оператора.

Сесија 2а била је посвећена **сарадњи на ослобађању приступа информацијама** а председавао је Fred Friend из Open Society Institute-a.

Jan Velterop, садашњи директор BioMed Central-a и ранији директор у Academic Press-у, одговоран за пројекат IDEAL - један од првих таквих пројеката за приступ колекцији електронских часописа, говорио је о томе да је отворени приступ само почетак. Компанија BioMed Central је једна од малог броја компанија која пропагира економску оправданост модела онлине отвореног приступа електронским научним часописима, без икаквог компромиса са контролом њиховог квалитета а са огромним порастом њихове доступности и видљивости. То је посебно важно за биомедицинске науке, где је сарадња и размена података веома интензивна и може да функционише само ако нема рестрикција на приступ подацима. Отворени приступ је «сировина» за та истраживања и BioMed Central као највећи издавач који подржава отворени приступ намерава да настави развој у правцу све лакшег приступа информацијама из ове области. Тренутно је преко BioMed Central доступно око 10.000 чланака. Цена објављивања електронских часописа са корисника се преноси на институције у којима аутори раде своја истраживања, уз повластице за ауторе из земаља у развоју и задржавање система рецензија.

Libris – SFX server for interconnection. SFX is now in use in 600 libraries from 31 countries. Ex Libris made the software package MetaLib which enables the establishment of library portals and simultaneous research of databases. The company produced Verde, ERM system for management electronic resources in individual libraries or on the level of library consortia for acquisition and use of e-resources.

Olga Timofeeva from Swets Information Services talked about the use of SWETS information technology in Russia.

Aleksander Smoljanski from IWW/Integrum World Wide talked about the biggest Russian database - Integrum World Wide, which includes 4.800 databases and over 256 millions of documents. The search is possible in Russian and English languages, and automatic translation of search results to English. The Artefact search engine used in this service enables the automatic correction of misspelled words and search for any grammatical form of the chosen term in the Russian, English and German languages, and the use of logical operators.

Session 2a was about the **collaboration to unlock access to information** and the chairman was Fred Friend from the Open Society Institute.

Jan Velterop, currently director of the BioMed Central and former director of Academic Press, responsible for the project IDEAL (one of the first projects of that kind for access to collection of electronic journals), expects open access to be only the beginning of a process. The company BioMed Central is one of small number of companies promoting the economic reasons for online open access to electronic scientific journals, without compromising quality control and with a great elevation of their accessibility and visibility. It is specially important for biomedical sciences, where collaboration and data exchange is very intensive and can function only if there is no restriction to data access. Open access is the 'raw material' for that research and BioMed as the biggest publisher that supports open access intends to continue the development of easier access to information in this field. At the moment about 10,000 articles are accessible on BioMed Central. The expense of publishing electronic journals is transferred from users to the institutions where authors conduct their research, with special prices for authors from developing countries, thus keeping the peer-review system.

У историји комуникација у науци до 17. века цену комуникације плаћао је онај ко је примао писма са резултатима истраживања од колега истраживача, у 18. веку су се појавили часописи и претплата на њих, у 19. и 20. веку главнину комуникације преузели су научна друштва и комерцијални издавачи, а са појавом интернета и електронских публикација комуникације у науци нашле су се на прекретници. Отворени приступ доноси поновно преношење трошкова са корисника информација на ауторе и њихове институције. У BioMed Central организација публикувања тече тако што аутор достави рад, он иде на рецензију, после прихватања објављује се у PDF формату, преводи се у XML и публикују се дефинитивне верзије у оба ова формата. Рецензенте бира издавачки савет и они нису анонимни, а примедбе рецензента разматра и издавачки савет. Колективни чланови BioMed Central-а су JISC, Max Planck, NIH, NHS, Wellcome Trust и the Howard Hughes Foundation и други.

Theresa Velden из Max Planck Institute из Минхена говорила је о отвореном приступу са тачке гледишта истраживачке институције и аутора научних публикација. Max Planck институт је прихватио отворени приступ као кључ за повећање квалитета фундаменталних истраживања и потписник је и промотер Берлинске декларације. Модел комуникације у науци мора да се мења јер је садашња криза условљена монополским положајем великих издавача и сталним порастом цена њихових издавања, које ни библиотечки буџети најразвијенијих земаља света не могу да прате, постала значајан ограничавајући фактор у комуникацији. Утврђено је да чланци који су у отвореном приступу бивају знатно чешће коришћени и цитирани, а тиме је циљ аутора да њихови резултати постану широко познати испуњен на најбољи начин. Посебно је важно што се у отвореном приступу омогућава научној заједници да комуницира са аутором и да његови резултати буду подложни јавној дискусији одмах по публикавању.

Mark Walport из The Wellcome Trust, Лондон говорио је о сарадњи на ослобађању приступа научним резултатима са тачке гледишта фондације која финансира истраживања у области биомедицинских наука са око 400 милиона долара годишње. После истраживања о дисеминацији резултата финансираних истраживања, ова фондација је донела одлуку да је отворени приступ резултатима неопходан и да ће у трошкове истраживања које финансира укључивати и трошкове публикавања у часописима са отвореним приступом. Овим ис-

In the history of communication in science up until the 17th century the communication price was paid by the receiver of letters with research results from colleagues, in the 18th century the journals appeared and the subscription price, in the 19th to 20th century the majority of communications went through scientific societies and commercial publishers. The appearance of the internet and electronic publications has meant that communications in science are at a turning point. Open access brings a gain the transfer of expenses from the user of information to the authors and their institutions. In BioMed Central organization of publishing goes this way: the author sends the article, it is given for peer-review, after reception it is published in PDF format, transfers to format and the definitive versions are published in both formats. Peer-reviewers are chosen by the editorial board and they are not anonymous, and the peer reviewer's remarks are discussed at the editorial board. Collective members of the BioMed Central include JISC, Max Planck, NIH, NHS, Wellcome Trust and the Howard Hughes Foundation.

Theresa Velden from the Max Planck Institute in Munchen talked about open access from the point of view of a research institution and authors of scientific publications. The Max Planck Institute has accepted open access as a key for the quality increase of fundamental research, and signed the Berlin Declaration. The communication model in science has to be changed because the present crisis is the result of monopoly position of big publishers and the constant growth of the prices of their publications. Even the library budgets in the most developed countries cannot follow it, so it became the limiting factor in communication. It is found that the articles in open access are used and cited more frequently, and in that way the goal of all authors to make their results known widely is fulfilled in the best possible way. It is especially important that open access makes it possible for the scientific community to communicate with the author and that his results are available for public discussion immediately after publishing.

Mark Walport from The Wellcome Trust, London talked about the cooperation on freeing the access to scientific results from the point of view of a foundation, financing research in biomedical sciences annually with about \$400 million. After the research of dissemination of the results of financed research, this foundation decided that open access to results is necessary and that the funding for research will include expenses for publishing in open access journals. The research find out that 90% of results from research funded by the National Health Fund is

траживањем је утврђено да је 90% резултата истраживања које је финансирано националним фондом за здравство доступно у електронском облику, али само 30% је доступно бесплатно. У последњих десет година профит комерцијалних издавача, који објављују око 1/3 свих резултата у овој области, био је око 35% годишње а пораст цена публикација достигао је 200%. Просечна цена објављивања једног чланка у отвореном приступу је 1.950 \$ а у комерцијалним часописима 2.750\$. Цена публиковања састоји се од цене рецензије, која је у принципу бесплатна, хонорара за издавачки савет и плате за припрему и издавање часописа у штампаном и електронском облику. Ширење праксе да аутори задржавају издавачка права, изградња институционалних и депозита појединих научних дисциплина и демистификација процеса рецензирања довешће сигурно до промена у будућности и до појаве све више институција као што је PNAS. Највећи пројекат до сада који је реализован као «open access project» је пројекат људског генома, чији резултати су свима доступни преко интернета.

Ann Okerson из универзитетске библиотеке Универзитета у Јале-у говорила је о успеху и могућностима отвореног приступа. Напори учесника у комуникационом процесу у науци почели су да доносе плодове. Организација конзорцијума мрежа библиотека за набавку електронских извора у развијеним и у земљама у развоју променили су однос комерцијалних издавача према библиотекама. Све је више иницијатива које дају бесплатан приступ или приступ по повлашћеним ценама земљама у развоју, институције све више успостављају сопствене електронске депозите а аутори прихватају иницијативу да своје радове архивирају у њима пре него што их евентуално предају комерцијалним издавачима. Покрет за отворени приступ стиче све више присталица, а шта ће донети будућност није могуће предвидети, јер ни појава интернета и персоналних рачунара није била претходно најављена, а донела је огромне промене. Оно што се може очекивати је да ће израда алата за претраживање електронских извора постати велики посао, јер корисници желе да добију резултате претраживања што више извора уз помоћ само једног интерфејса и одједном, а не да лутају по интернету од базе до базе.

Lars Bjørnshauge из Универзитетске библиотеке Универзитета у Лунду говорио је о интеграцији материјала са отвореним приступом у дигиталне сервисе библиотека на примеру универзитетске библиотеке у Лунду. Нагласак излагања је био на томе шта библиотеке треба да раде у оквиру покрета за отворени приступ. Пре свега оне треба да се ангажују на упознавању истраживача, управе

available digitalally, but only 30% is available free of charge. For the last ten years, the profit of the commercial publishers, publishing about 1/3 of all results in this subject, was about 35% a year and the increase in publication prices was 200%. The average price for publishing of one article in open access is \$1,950 and in commercial journals \$2,750. Price for publishing consists of price for peer-review (usually free), royalty for the editorial board and salaries for the preparation and publishing of the journal in paper and electronic form. Expansion of the practice that authors retain their editorial rights, establishment of institutional and subject repositories and demystification of the peer-review process will for sure lead to the future changes and to the appearance of more institutions like PNAS. The biggest project that is realised as an «open access project» is the Human Genome project, whose results are freely available on Internet.

Ann Okerson from the Yale University Library talked about the success and the possibilities of open access. Efforts of the participants in the communication process in science are becoming fruitful. Networked libraries consortia organizations for the purchase of electronic resources in developed and developing countries changed the attitude of commercial publishers towards libraries. There are more and more initiatives that provide free or cheap access to developing countries, institutions are establishing their own digital repositories and authors are accepting the initiative to archive their articles in the repositories before sending them to commercial publishers. The open access initiative is getting more and more followers, and what the future will bring is not possible to foresee, just as the appearance of the internet and personal computers was not announced in advance, but brought immense changes. What can be expected is that the creation of searching tools for electronic resources will become big business, because users want to get searching results from as many resources as possible simultaneously, not to wander around on the internet from one database to another.

Lars Bjørnshauge from the Lund University Library presented the integration of materials with free access into the digital library service in the library. The emphasis was on the role of libraries in the Open access movement. First of all they have to introduce the researchers, university managers and financing bodies to the goals and results of this movement at the level of university, national level and

универзитета и финансијера истраживања са циљевима и резултатима овог покрета и то у оквиру универзитета, на националном нивоу и преко библиотечноинформационих служби. Библиотеке треба да се ангажују на успостављању универзитетских депозита, који ће укључивати и дисертације у електронском облику, а на сваком факултету треба да постоји особа која ће подржавати тај програм. Важно је знати да претраживачи Google и Yahoo претражују универзитетске депозите и DOAI, а рангирање у оквиру резултата претраживања условљено је бројем линкова који воде до тих радова, што је адекватно импакт фактору у базама података о цитираности научне литературе. У будућности се могу очекивати софистициранији начини претраживања – тзв. семантички веб.

Трећег дана конференције одржана је сесија посвећена очувању европског културног наслеђа, којој је председавао Dennis Schouten из Краљевске библиотеке у Хагу.

Niels Mark, пензионисани директор Народне и универзитетске библиотеке у Архусу, говорио је о новој мултидисциплинарној стратегији заштите данског културног блага. На основу захтева Министарства културе Данске у пролеће 2003. припремљен је извештај о постојећем стању и план даљег развоја заштите. Две библиотеке са националним функцијама – Данска краљевска библиотека и Народна и универзитетска библиотека направиле су основну анализу. Краљевска библиотека се првенствено бавила штампаним материјалом, а Народна и универзитетска библиотека аудиовизуелним, док су заједно разрадиле стратегију која се тиче електронских извора на интернету.

Успостављена су два радна тела, једно које је требало да се бави физичким објектима културног наслеђа и друго које се фокусирао на електронско наслеђе. Као резултат истраживања у извештају је препоручено да се принципи из ревидираног закона о обавезном примерку прошире на све типове материјала. За материјал присутан на интернету препоручено је да се данске веб странице архивирају четири пута годишње, да се целокупан садржај архивира једном годишње и да се 80 најзначајнијих данских веб страница од значаја за грађане Данске архивира редовно. Све данске радио и ТВ компаније које имају националне фреквенције треба да депонују снимке својих емисија у Народној и Универзитетској библиотеци, а локалне станице репрезентативни садржај два пута годишње. Филмска продукција Данске требало би такође да буде покривена ревидираним законом о обавезном примерку. У оквиру програма заштите

through library information services. Libraries should work on the establishment of university repositories, which will include also the electronic theses and dissertations, and in every faculty there should be one person who will support the program. The next step will be the inclusion of metadata from all journals and the possibility that all libraries that want to can download that data into their digital catalogues. It is important to know that Google and Yahoo search the university repositories and DOAI. Ranking on the search result list is made according to the number of links that lead to those articles, which is similar to the impact factor in citation databases. In future we can expect more sophisticated ways of searching - semantic web.

On the third conference day was a session about safeguarding European cultural heritage, chaired by Dennis Schouten from the Royal Library from The Hague.

Niels Mark, retired director of the Public and University Library in Aarhus, talked about the new multidisciplinary strategy for the protection of Danish cultural heritage. The report about present conditions and protection plan development was prepared in Spring 2003 for the Danish Ministry of Culture. Two libraries with national functions - Royal Library of Denmark and Public and University Library made the basic analysis. The Royal Library was dealing primarily with the printed material, and Public and University Library with audio-visual material. The two libraries developed together their strategy concerning electronic resources on the internet. Two working bodies were formed, one for physical objects of cultural heritage and the other for electronic heritage. As a result of investigation in the report it was recommended that the principles from revised law concerning legal deposit should include all type of materials. For materials on the internet it was recommended that the Danish websites should be archived four times a year, that the whole content should be archived once a year, and that the eighty most important Danish websites important for the nation should be archived regularly. All Danish Radio and TV companies that have national frequencies should archive the records of their emissions at the Public and University Library, and local stations at least the representative contents twice a year. Danish film production should also be covered under the revised legal deposit law. In the programme, it is suggested that all analogue audio-visual materials should be digitized.

предложено је да се сав аналогни аудиовизуелни материјал дигитализује.

Сав материјал прикупљен обавезним примерком треба да буде доступан у депозитним библиотекама а сви истраживачи треба да имају право приступа електронским публикацијама преко одговарајуће мреже онлајн. Цена реализације овог пројекта била би око 3 милиона евра годишње. Закон о обавезном примерку треба да укључи сав материјал у било ком формату који су произвели Данци, који се тиче Данске, на данском језику или чији су извођачи Дански уметници. Дански парламент је прихватио овај извештај и неке активности у складу са њим су већ у току.

Gerrit de Bruin из Националног архива Холандије у Хагу говорио је о ефектима Делтаплана на националне архиве Холандије. Делтаплан је усвојен 1991. и трајао је до 2000. године. Планом је предвиђено да се заштите збирке 22 национална музеја и 12 државних архива и за то је одвојено 150 милиона евра. Планом је предвиђено да се сви заостаци у конзервацији и каталогизацији заврше до 2005. а да се спречи њихово стварање у будућности бољом организацијом рада. Активна заштита добила је предност над рестаурацијом а управа ових институција морала је да поћне да се понаша као управа у предузећима, с обзиром на величину задатка и фондова које је требало рационално потрошити. Резултат реализације овог плана је и много боља сарадња између архива, музеја и библиотека у Холандији.

Други део треће сесије био је посвећен **управљању збиркама**, а председавала је Хелен Схентон из Британске националне библиотеке.

Eileen Fenton из Electronic Archiving Initiative, JSTOR, Princeton, говорила је о истраживању посвећеном поређењу трошкова одржавања електронских часописа и часописа у штампаној форми у једанаест библиотека различите величине у САД. Утврђено је да су у свим овим библиотекама осим у две највеће универзитетске библиотеке, збирке електронских часописа много већа него што је збирка штампаних часописа икада била. На основу трошкова које је могуће предвидети показало се да је одржавање електронских часописа знатно јефтиније него штампаних (50 : 350 \$ годишње по наслову). Уштеде су веће за велике библиотеке. Проблем који уопште није решен је архивирање електронских часописа, а цена решења се не може предвидети, јер право решење још није нађено.

Legal deposit copies should be accessible in repository libraries and all researchers should have the right to access electronic publications online. The price for the realization of this project would be about 3 million Euros annually. The law about legal deposit should include all material in any format produced by Danes, concerning Denmark, on the Danish language or whose performers are Danish artists. The Danish Parliament accepted this report and some activities are in progress.

Gerrit de Bruin from the Holland National Archive in The Hague talked about the effects of Deltaplan on the National Archives in Holland. Deltaplan was accepted in 1991 and lasted till 2000. It was planned to protect collections from 22 national museums and 12 state archives, and the budget was 150 million Euros. It was planned that all remaining for conservation and cataloguing should be finished by 2005, and to reorganise the work so that would not happen again. Active protection was decided to be more important than restoration, and the management of those institutions had to behave like the management of companies, since the task was very big, and also the funding had to be spent rationally. The result of the realization of this plan is much better cooperation between archives, museums and libraries in Holland.

The second part of the session was about **life cycle collection management**, and the chairman was Helen Shenton from the British Library.

Eileen Fenton from the Electronic Archiving Initiative, JSTOR, Princeton, talked about the research concerned with the comparison of expenses for keeping electronic journals collections and printed journals collections in eleven different sized libraries in the USA. It was observed that in all except the two largest university libraries, the collections of electronic journals were much bigger than the collections of printed journals ever were. According to the foreseeable costs, it was demonstrated that the maintenance of electronic collections is much cheaper than printed (50: \$350 annually per title). The savings are bigger for big libraries. The problem that is not solved is archiving of electronic journals, and the price for the solution is not predictable because the real solution is not yet found.

Stephen Chapman из Универзитетске библиотеке у Харварду, САД говорио је о поређењу трошкова чувања штампаних и фото материјала у депозиту Харвардског универзитета и у OCLC-овом дигиталном архиву. Циљ је да се разуме да трошкови дигиталног архивирања нису фиксни, већ зависе од избора депозита, формата, броја јединица и броја ускладиштених верзија. Неопходно је планирати ове трошкове тако да дугорочно буду подношљиви за институције, јер је веома опасно да архивирање зависи од тога да ли институција тренутно располаже са довољно средстава за покривање трошкова електронског депозита. Израчунало је да чување материјала у једном од седам магацина којима располаже Харвард, цена простора од 12 x 12 x 9 инча кошта 4,23 до 10,65 \$ годишње. У OCLC-овом дигиталном архиву претплата за коришћење кошта 12.500 \$ годишње, а цена складиштења 1 GB дигитализованог материјала је од 1,25 до 5 \$ годишње, што одговара количини од 729.000 страница текста или 2200 волумена публикација. Зависно од формата чувања, цена варира тако да 1 GB ASCII формата кошта 5,68\$ а слика 11,6 \$. Чување филмова у дигитализованом облику је око 600 пута скупље од чувања филмова. Класични депозити су јефтинији, али су електронски приступачнији за коришћење. Цена штампаног и дигитализованог архива постају упоредиве тек са количином од преко 75.000 волумена.

Erik Oltmans из Koninklijke Bibliotheek у Хагу је говорио о моделирању цене дигиталног архивирања. Краљевска библиотека Данске је успоставила електронски депозит пре годину ипо дана на ИБМ серверу DIAS који је OAIS компатибилан и интегрисан са осталим библиотечким сервисима – покрива онлајн часописе, књиге и CD-ROM-ове. Садржи 5 терабајта меморије, 2.600 електронских часописа и 4 милиона чланака, а дневни капацитет уноса је 40-60.000 чланака. Уговори о архивирању часописа склопљени су са Елзевир-ом, Blackwell-ом, Kluwer-ом и BioMed Central. Међубиблиотечка позајмица чланака из овог депозита дозвољена је у оквиру Холандије. Проблеми у изградњи оваквог депозита су у томе што су датотеке различитог формата и што софтвер и хардвер застаревају. Стога је сваких 3-5 година потребно вршити конверзију и преносити целу електронску збирку на нове платформе.

Постоје две могућности – да се врши емулација односно програмирање како би се колекција могла користити на новим платформама у облику у каквом јесте, или да се врши комплетни пренос колекције у нове формате усклађене са новом тех-

Stephen Chapman from the University Library in Harvard, USA talked about the comparison of the expenses for keeping printed and photo materials in storage at Harvard University and for digitized material in the OCLC digital archive. The goal is to understand that the expenses for digital archiving are not fixed, they depend on the choice of deposit, format, number of units and number of archived versions. It is necessary to plan those expenses so that in the long run they are bearable for the institution, because it is very dangerous if the archiving depends on the availability of enough money for covering costs of electronic deposit at a certain time. It was calculated that keeping the material in one of seven stores which are in use by Harvard University, the price of space 12 x 12 x 9 inches costs \$4.23 to \$10.65 annually. In the OCLC digital archive the subscription cost for its use is from \$1.25 to \$5 annually, equivalent to 729,000 pages of text or 2200 volumes of publication. Depending on the format in which they are kept, the price varies, so 1 GB ASCII format is \$5.68 and for pictures it is \$11.60. Keeping the films in digitized form is around 600 times more expensive than keeping the films in their original format. Classical deposits are cheaper, but digital are easier for use. The prices of printed and digitized archives become comparable only for the collections bigger than 75,000 volumes.

Erik Oltmans from the Royal Library in The Hague talked about price modelling for digital archiving. The Royal Library of Denmark established a digital repository one and a half year ago, on an IBM server DIAS which is OAIS compatible and integrated with other library services - covers online journals, books and CD-ROM. It has 5 terabytes of memory, 2,600 electronic journals and 4 million articles, with the daily capacity of adding 40-60,000 articles. Contracts about journal archiving are made with Elsevier, Blackwell, Kluwer and BioMed Central. Interlibrary loan from this deposit is allowed for users from Holland. The problem with the establishment of this kind of deposit is that the files are in different formats and that software and hardware become obsolete. Every three to five years it is necessary to perform a conversion and to transfer the whole electronic collection on new platforms.

There are two possibilities - to make emulations (computer programs) so that the collection could be used on new platforms in the form in which it is, or to completely transfer the collection into a new format that is harmonized with new technology.

нологичном. Моделирањем је утврђено да је цена миграције за фонд од 1.000.000 објеката много већа него цена емулације, док је за мање колекције миграција јефтинија. Чување кошта око 0,01 евра по објекту годишње, а миграција кошта 0,10 евра по објекту. Миграција се примењује на целу збирку, док је емулацију могуће радити само за делове збирке. Код емулације је такође могуће успоставити сарадњу са програмерима у другим дигиталним депозитима широм света, који решавају исте проблеме. Јасно је да је одржавање дигиталних депозита прилично скупо у сваком случају и да је можда решење у дигитализацији оних објеката које корисници траже а не целокупне колекције.

Четврта секција била је посвећена **приступу и заштити фондова**. Назив сесије био је “Библиотеке и архиви – незгодни партнери?”, а председавао је Bill Simpson из Универзитетске библиотеке Универзитета John Rylands у Манчестеру.

Tomas Lidman, директор националног Riksarkivet-а из Стокхолма, говорио је о шведским искуствима. Анализирао је сличности и разлике између архива и библиотека. Архиви су засновани на врло постојаним законима и гарантују основе модерног друштва, док библиотеке гарантују слободан проток информација. Ова чињеница доводи и до значајних разлика у њиховој организацији. Архиви имају много мање корисника и много више докумената него библиотеке.

Ингрид Парент из Националне библиотеке Канаде говорила је о фузији Националне библиотеке и Националног архива Канаде, која је на основу одлуке Владе Канаде из 2002. спроведена маја 2004. Планирање је трајало годину дана, а највећи изазови били су у развоју заједничких служби које ће задовољавати потребе истраживача и осталих корисника. Канадска национална библиотека има 500 запослених, основана је 1953. и фокусирана је на прикупљање објављених материјала. Канадски национални архив има 600 запослених, основан је 1872. и фокусиран је на нештампани материјал. Буџет нове институције износи 83 милиона канадских долара, располаже са 23 зграде, 20 милиона књига, 106 милиона докумената, 24 милиона фотографија и 400.000 уметничких дела. Целокупан фонд је доступан свима, прикупља се и обавезни примерак онлине публикација, архивирају се веб странице, успостављен је депозит свих владиних публикација и докумената. Нагласак је на доступности углавном електронских докумената корис-

With the help of modelling it was found that the price of migration for a collection of one million objects is much bigger than the price of emulation, and for the smaller collections migration is cheaper. Storage costs about 0,10 Euro per object annually and migration costs 0,01 Euro per object. Migration is used for the complete collections, and emulation can be performed for parts of the collection. When using emulation it is possible to collaborate with programmers in other repositories worldwide, who are solving the same problems. It is clear that maintenance of digital deposits is pretty expensive in any case and that the solution is perhaps in the digitization of the objects that the users are seeking, not the whole collection.

The fourth section was about the **access to and protection of collections**. The session title was "Libraries and archives – uneasy partners?" and the chairman was Bill Simpson from the University Library John Rylands University in Manchester.

Tomas Lidman, Director of the National Archive “The Royal Archive”, Stockholm, talked about Swedish experiences. He analysed the similarities and the differences between archives and libraries. Archives are founded on very solid laws and they form a guarantee for modern society. Libraries guarantee the free flow of information. This fact contributes to important differences in their organization. Archives have much fewer users and much more documents than libraries.

Ingrid Parent from the National library of Canada spoke about the amalgamation of the National Library and National Archive of Canada, that was decided by the Canadian Government in 2002 and performed in May 2004. Planning took a year and the main challenges were the development of common services that would satisfy the needs of researchers and other users. The National Library of Canada has 500 employees, was founded in 1953 and is focused on collection of published materials. The Canadian National Archive has 600 employees, was established in 1872 and is focused on non printed material. The budget of the new institution is 83 million of CAD, it has 23 buildings, 20 million books, 106 million documents, 24 million photographs and 400,000 pieces of art. The whole collection is accessible to everybody, legal deposit ‘copies’ of online publications are also collected, Web Pages are archived, and the repository for all government publications and documents has been established. The emphasis is on the access mostly to

ницима и на метаподацима за све постојеће документе како би били претраживи. Годину дана је утрошено на упознавање особља са свим пословима и на успостављање новог система управљања и за сада су искуства у раду ове нове установе позитивна.

Brigitte Lion из компаније Jouve из Француске говорила је о новим сервисима за каталогизацију, управљање ресурсима и дисеминацију свих типова докумената у библиотекама, архивима и музејима. Програм за дигитализацију библиотека покрива традиционалне сервисе каталогизације и конверзију каталога у свим MARC, UNIMARC и XML форматима. Могуће је и скенирање докумената, музичких и видео записа. Програм за електронске архиве обезбеђује дигитализацију уз подршку за фајлове свих формата и њихово структурирање како би били претраживи за кориснике. Могуће је пребацити 10.000 записа на сат у UNI-MARC формат. Фирма пружа и консултантске услуге у процесу дигитализације библиотека, архивске и музеолошке грађе.

Поподневна сесија била је **посвећена библиотекама и закону и њиховом партнерском односно супарничком односу**, а председавала је Suzanne Jouguelet из Националне библиотеке Француске.

Ulf Göranson из Универзитетске библиотеке у Упсали говорио је о томе како су правници променили гледиште библиотекара на најважније правне прописе за библиотеке. У новом информатичком окружењу библиотеке данас морају да преговарају са издавачима који више немају фиксне цене за своје публикације, него се цене приступа разликују у зависности од права приступа, тога да ли се купује један наслов или пакет, текуће годиште или и старија и сл. У многим земљама библиотеке набавку и уговарање врше преко конзорцијума, што још више усложњава уговоре. У време када је пренос и копирање електронских текстова веома лак, интелектуално власништво и његово регулисање је знатно промењено у европском законодавству. Разматрана је и улога библиотека у смислу уставом гарантованог права на слободу изражавања и слободан приступ информацијама и њиховог положаја као дела јавне или приватне институције која их је основала.

Isabelle Giannattasio из Националне библиотеке Француске говорила је о променама у библиотекама и сусрету са законима. Закон о обавезном примерку даје библиотекама право власништва над документима али не и интелектуална и умет-

electronic documents and on metadata for all existing documents, so they could be searched. One year was required for the familiarization of all staff with all jobs and on the establishment of a new management system and till now the experiences of the functioning of the new institution are good.

Brigitte Lion from the French company Jouve spoke about new services for cataloguing resources management and dissemination of all types of documents in libraries, archives and museums. The programme for digitization of libraries covers traditional services for cataloguing and catalogue conversion in all MARC, UNIMARC and XML formats. It is possible to scan documents, music and video records. The programme for digital archives provides digitisation for files of all formats and their structuring to be searchable for users. It is possible to convert 10,000 records per hour into the UNIMARC format. The company provides consulting in the process of digitization of library, archive and museum material.

The afternoon session was entitled **"Libraries and the law – partners or adversaries?"**. The chairman was Suzanne Jouguelet from the National Library of France.

Ulf Göranson from the University library in Uppsala was talking about how lawyers changed the views of librarians in respect of the most important legislation rules for libraries. In the new information environment, libraries today have to negotiate with publishers, because they do not have fixed prices for their publications. Prices depend on different access rights, number of titles bought, current year or older etc. In many states libraries negotiate through consortia, making the contracts even more complicated. In the times when transfer and copying of electronic texts is very easy, intellectual property and its regulation is significantly changed in European legislation. The role of libraries in the sense of constitutional rights to free speech and free access to information and the position of libraries as parts of public or private founder institutions was also discussed.

Isabelle Giannattasio from the National Library of France talked about the changes in libraries and their contacts with laws. Legal Deposit Law gives the libraries the ownership of the documents, but not the intellectual or artistic rights connected with that

ничка права повезана са тим документима. Да би библиотеке оствариле своју мисију чувања и давања на коришћење докумената, морају их учинити доступним публици. Стога морају да преговарају са свим носиоцима ауторских права како би могле да својим корисницима дају приступ тим делима. То је посебно компликовано у случају аудио-визуелних докумената, али је дефинитивно постало део послова које библиотекари морају да обављају.

Последњег дана конференције одржан је саста-нак секције за развој колекција и управљање библиотекама и локална секција посвећена библиотечарству Русије. Потом је одржана изборна годишња скупштина, на којој су изабрани председник, потпредседник, чланови извршног одбора и председници секција ЛИБЕР-а. Председник и у наредном мандату је директор Краљевске библиотеке Данске Ерланд Колдинг Ниелсен.

Локалном секцијом председавао је директор Националне библиотеке Русије Владимир Зајцев, који је говорио о улози националних библиотека у интеграцији информационих ресурса.

Светлана Добрушина из Савезног центра за конзервацију докумената је говорила о стратегији чувања књижног наслеђа у руским библиотекама и великим проблемима које с тим у вези треба разрешити. Борис Елепов из Научно-техничке библиотеке Сибирског одељења Руске академије наука говорио је о библиотекама у светлу модерних система комуникације у науци.

Најинтересантније је било излагање Александра Племнека из Асоцијације регионалних библиотечких конзорцијума Русије – ARLICON, који је говорио о руском библиотечком конзорцијуму и новим тенденцијама у свету информатике у Европи. ARLICON постоји од маја 2002. Циљ партнерства је сарадња руских библиотека у успостављању квалитетног информационог система на бази коришћења савремене технологије и модернизације управљања библиотекама. Развој конзорцијума се заснива на резултатима реализације програма “Аутоматизација библиотека” који је 1999. са 6 милиона долара за аутоматизацију и повезивање 250 библиотека финансирао Фонд за отворено друштво. Основни принципи су:

- филозофија отвореног система са могућношћу сарадње у земљи и иностранству
- дистрибуирани информациони систем
- регионални приступ, тј. организација регионалних конзорцијума који поштују специфичности сваког региона

document. To fulfil their mission of keeping and providing for use the documents, libraries must make them accessible to the public. That is why they have to negotiate with all owners of authors' rights, to be able to give their users access to those works. This is specially complicated when the audio-visual documents are in question, but it definitively become the part of jobs the librarians must do.

On the last conference day, the meeting of the Section for Collection Development and Management of Libraries and the local section of Russian Librarianship were held. After that the election of the annual assembly was held, and the president, vice-president, members of the executive board and presidents of LIBER sections were elected. The President for the next term is the director of the Royal Library of Denmark Erland Kolding Nielsen.

The chairman of the Local Section was the director of the National Library of Russia, Vladimir Zaitsev, who spoke about the role of national libraries in the integration of information resources.

Svetlana Dobrušina from the Federal Centre for Document Conservation talked about the strategy of preservation of literary heritage in Russian libraries and the huge problems that must be solved. Boris Elepov from the State Public Scientific Technological Library of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences talked about the library in the systems of modern scientific communications.

The most interesting presentation was that of Aleksander Plemnek from the Association of Regional Library Consortia of Russia – ARLICON, who talked about the Russian library consortium and the new trends in the information world in Europe. ARLICON was established in May 2002. The partnership goal is cooperation of Russian libraries in the establishment of quality information system with the use of modern technology and library management. The development of the consortium is based on the results of the programme "Library automation", the project which was financed in 1999 by the Open Society Fund with \$6 million for automation and connecting 250 libraries. The main principles are:

- philosophy of open system with the possibility of cooperation in the country and abroad
- distributive information systems
- regional approach, i.e. organization of regional consortia which take into account the specificity of each region

- веза библиотека преко интернета, са могућностима претраживања и преузимања информација
- укључивање нових библиотека без промена основних принципа организације.

Циљ изградње конзорцијума је:

- обрада публикација само једном и преузимање записа од стране свих осталих библиотека у систему преко интернета. При томе се све чланице система обавезују да праве записе високог квалитета и уз поштовање стандарда.
- Заједничко коришћење фондова свих библиотека
- Прелаз на ефикаснији начин коришћења информационе технологије за изградњу електронских библиотека
- Повећање квалификационог нивоа библиотекара.

Библиотеке у систему израђују електронске каталоге, речнике, шифрарнике и базе података пуног текста. ARLICON обухвата преко 200 библиотека, укључујући све највеће библиотеке Русије и пружа бесплатан доступ својим члановима свим електронским сервисима, које чини преко 25 милиона записа и 50 хиљада докумената у пуном тексту. У наредне две године биће бесплатан и приступ Националној библиографији Русије. Обука библиотекара је такође бесплатна, а на порталу ARLICON-а постављају се сви информациони ресурси које имају његове чланице. ARLICON-ом управља скупштина чланова, савет, научно-технички савет и изабрани председник.

По завршетку скупа учесници конференције могли су да обиђу по свом избору неколико библиотека у Петрограду. Ми смо се одлучили за Националну библиотеку Русије (у којој је одржана конференција), Библиотеку Руске академије наука и Библиотеку Универзитета у Петрограду.

Национална библиотека Русије ради у две зграде, веома лепој старој згради у центру града и новој згради на Московском проспекту. Нова зграда је монументална, са огромним холем у мермеру, великим лепо опремљеним специјализованим читаоницама и конгресном салом. Постоје информациони пултови за кориснике уместо старинских шалтера као у осталим, старим, библиотекама, читаоничка места су опремљена интернет прикључцима, али још увек доминирају лисни каталози и видљив је недостатак рачунара за кориснике. Приступ електронском каталогу могућ је само са јед-

- library connection by internet with the possibility to search and download information
- including new libraries without changing the main principles of the organisation

The goal of consortium establishment is:

- cataloguing of publications only once and downloading of records by all other libraries in the system by internet. All members of the consortium are obliged to produce records of high quality and according to standards
- Shared use of the collections of all libraries
- Transfer to more efficient way of using information technology for the building of electronic libraries
- Increasing the qualification level of librarians.

Libraries in the system are building digital catalogues, dictionaries, code lists and databases with full text. ARLICON has more than 200 member libraries, including all biggest libraries in Russia and provides free access to its members to all digital services - over 25 million records and 50,000 documents in full text. In the next two years the access to the National Bibliography of Russia will also be free. Training of librarians is also free, and on the ARLICON portal all information resources its members have are mounted. ARLICON is managed by the members assembly, council, scientific and technical council and the elected president.

After the end of the conference the participants had the opportunity to visit a number of libraries in St Petersburg according to their choice. We decided to visit the National Library of Russia, the host of the conference, the Russian Academy of Sciences Library and the Scientific Library of St Petersburg University.

The National Library of Russia is working in two buildings, a very beautiful old building in the city centre and the new building on the Moscow Prospekt. The new building is very monumental, with a huge hall in marble, big and well-equipped specialised reading rooms and a congress hall. Information desks have been established in contrast to the old windows found in other, older libraries, reading places have the sockets for internet, but the card catalogues still dominate and the lack of sufficient computers for users is obvious. Access to digital catalogues is possible from only one room in the building. Users can bring their own laptops and pay

ног места у згради, а корисници могу да донесу сопствене рачунаре за које посебно плаћају време прикључења. Не постоји збирка приручника у слободном приступу ни у једној читаоници и за сву грађу коју желе да користе корисници попуњавају реверсе. За учлањење је потребна осим личних докумената и фотокопија дипломе и две слике.

Библиотека Руске академије наука налази се у веома лепој али руинираној згради. Књиге су смештене по ходницима у орманима са катанцима, постоје лисни стручни и абecedни каталози, посебне читаонице и читаоница референсне збирке уз коју се налазе и два рачунара за коришћење база података и електронских извора информација. Библиотека има веома богат фонд реткости, од којих су неке изложене у просторијама Одељења, које располаже и опремом за дигитализацију докумената. Видљив је недостатак рачунарске опреме и велика запуштеност зграде.

Универзитетска библиотека Петроградског универзитета налази се у главној згради универзитета. Основни проблем је недостатак магацинског простора, који би требало да буде решен адаптацијом једне од универзитетских зграда за магацине библиотеке. Библиотека има веома богат фонд реткости и лепе старинске читаонице и свечану салу, у којој је била приређена презентација за госте.

Општи утисак је да су библиотеке у Русији још веома традиционалне, да имају проблем недостатка савремене рачунарске опреме и да су још увек пре свега усресређене на чување библиотечког материјала а не на кориснике и њихове потребе.

**Филипи-Матутиновић Стела
Богољуб Мaziћ**

Универзитетска библиотека «Светозар Марковић»,
Београд

for the connection time. There is no reference collection on open access in reading rooms and users must fill in requests for all material. For membership, besides personal documents, a copy of the graduate diploma and two photographs are needed.

The Russian Academy of Sciences Library is in a very nice building, which is in a bad condition. Books are in halls in locked shelves, there are card catalogues by subject and authors, special reading rooms and a reference reading room with two computers for database and electronic resources access. The library has a very rich collection of rare books and other documents, some of which are on display in the Rare Books collection department. Equipment for digitization is also in that department. Lack of computers and bad space conditions are obvious.

The Scientific Library of St Petersburg University is in the main building of the university. The main problem is the lack of storage space. It is planned to adapt one of the university buildings for stacks. The Library has very rich collection of rarities, beautiful reading rooms and a reception hall where the presentation for the guests was prepared.

The general impression is that libraries in Russia are still traditional, have problems with the lack of IT equipment and that they are still more focused on keeping the library material than on the users and their needs.

**Filipi-Matutinović Stela
Bogoljub Mazić**

University Library «Svetozar Marković»,
Belgrade